

Malakisi - mateya mwa molakisi

Cyprien GUIYA
SZILVA Szabolcs

17.04.2017 Castione della Personalà
Ngonga bo ebongi: 150 - 200 min. (sen paŭzo)

1. Ebandeli: malakisi

a. Nini ezali malakisi? (na PIV - Plena Ilustrita Vortaro)

- Ko kabola mayele nto boyebi na lolenge ya kopesa ezali na ntina koyeba likambo lioko mwa malakisi, matangi....
- Lertigi iun pri arto, okupo, teniĝo ks.
- Kotalisa na bokebi na moto songolo, lolenge nini akoki kosala nto pe ozwa maloba:

b. Lolenge nini molakisi malamumu akoki kozala: bosolo, na kimia, pole, misu nga, moto na ekenge, moto moye mondimisami kotanga tango inso, kitoko, moto maye ako lataka malamumu(?)

Etinda 1: molakisi esengeli atuna yambo koyeba nani azali molakisi malamumu. Moto inso asengeli akoma liksanisi lioko likolo mwa nkasa ma makomi mpe na sima lisanga mobimba ma kokki koleba na ntina ya maknisi maye ma bimi. Eyano moye ya malonga mosalisi ako tiya o'mire na nse ya makomi "moteyi malamumu".

c. Lolenge nini moteyi malamumu akoki kozala: tiuj maye makoki manso ya "molakisi malamumu" mingi lisusu:

- + Ayebi kotambwisa esperanto malamumu
- + Ayebi mabi mingi mwa Culture (azali na makoki kotambwisa lisanga maye mazwami o'nse mobimba)
- + Ezali maye mandimisami mpe mopanzi
- + Esengeli mpe koyeba ata mwa ba minoko mosusu ata ndambu mpenza

Etinda 2: molakisi ako tuna nini maye ma koki kopesa boyebi songolo esengeli mpteyi malamumu akoki kozala na mango. Ezali na lisanga mwa masali. Biyano malamumu molakisi ako tiya mango o'mire na nse ya makomi misusu mpe akomi "molakisi malamumu".

d. Biloko nini esngelami mpona molakisi tango ya mateya: (molongo mwa biloko mwa molakisi lolenge ekoki: chambre mwa malakisi, ba kiti, ba mesa, bak ti mwa makomi, tablo, biki, ba kansa ma makomi, ordinatele, mikro, me videyo mako tindikaka ba foto.

Etinda 3: La mosalisi ako tuna na ntina ya boyebi. Ezali lisanga mwa misala. Lisanga moko na moko esengeli ba sala liste

ya maye ba sengeli na mango mpe kaka maye maleki motuya mingi mpona ko salela na malakisi, tii na maye mazali na motuya mingi te. Na nsima lisanga ma kopesa makanisi ma bango na ntina ya bisaleli mana mpe moteyi ako tiya mango o'mire, biyano mpe na nsima ya makomi "biloko maye ma koki mpona malakisi".

2. Ndakisa mwa balandi:

etinda: moto nionso ako koma na nkansa ya makomi lolenge se moko, bongo ako tanga mango makasi koleka (ndakisa, na kotanga malakisi, na koyoka Mindule ktp.)

- Ko mona: ili preferbako lingaka komona mpe komonisa maye ma zali ko sangisa mayebi na kati ya misala boye elingi koloba : tablo grafik, bimoniseli nto mpe bililingi...
- koyoka bako sepelaka ba yokaka makambo ko bandelama mingi mpe ba kolingaka ndakisa mituna mpe biyano maye ma obima o'mongo makasi mpenza
- kolinga ko tiya na misala ba kolingaka kosangisa maye balingi, mpote kotanga na nzela mwa ba ndakisa, na kati ya malakisi bako linga ngaka kosala ba mouvement nt ope kongana mingi, ba koyekola, mpe kokolisa mayele ma mango mingi lisusu (ndakisa, etinda ya masano mwa Esperanto), ba kolingaka ko koma mpe ko koma lisusu mingi mpenza mpona komaniola mateya lisusu

Etinda: molakisi ako tiya o'mire ba nkasa masato mwa mateya : ko yoka, ko mona ko linga ko salela. Balandi bako koma likolo mwa nkasa ma bango mwa mateya lolenge ba zali komaniola

malamu mpenza, ndakisa bako koma mingingi mpenza ba mots/ba ko sala ba kopi. Bako bamba ba nkasa ma bango o'mire na lolenge malakisi ma pesemaki, na ntina ya maye ba zalaki kokanisa mpe kokanisa été lolenge ya kokoma likolo mwa nkasa ebongi malamumu. ba nkansa mwa makomi maye mazali mokie mpenza eko senga mpe ko bamba manngo o'mire mibale nt ope misato na lolenge ya bokeseni soki ma salami te, zuwa ekateli na lolenge ebongi. Molakisi ako banga ko tanga ndambu mwa mango.

3. Mayebisi

1. Nini ezali mayebisi: ko bongolama mwa mayebisi o'kati mwa mibale nto pe bato mingi
2. Lolenge mwa mayebisi:
  - koloba: na munoko, na ko koma
  - mayebisi mo kolobama te: ma kotalisama na miso, mako talisama na lolenge mwa botelemi bwa nzoto, ko ningana bwa nzoto, makasi bwa mongongo, kosimba

4. lolenge ya malakisi:

lolenge ezali:

- maye manso molakisi (lolenge ya kotalisa, lolenge ya kopesa mateya)
- ko salela biloko mwa malakisi (lobaba kaka, buku, mikro o'mongongo makasi, videyo molakisi mateya o'foto nto pe elilingi)
- bokeseni mwa mosala malisanga (moto lioko, mibale, lisanga, kelasi)
- a) mbala moko:
  - mokano: ba tangaka monoko mwa bapaya ndakisa monoko mwa mbotama : ndenge ezalela kala, koloba, komekola, nna nzela za ba minoko mosusu te
  - bako balolaka mango te
  - grava Esperanta rekt-metodisto: Andreo Cseh (ako salelaka lolenge maye ma ko ndakisa na monoko Esperanto)
  - boye ezali na ntina koyeba mpenza mpona baye bazali koyoka mpe baye bazali ko salela
- b) na nzoto:
  - boyoki mpe bomanioli bwa nzoto : eko sangisa makasi bwa nzoto mpe mayebi mwa moto, boongo.
  - Ezali ya yambo mpona mosaleli
- c) Kolusa mikanda, makomi, gramele.
  - Lolenge manse makasi mpe lolenge mwa kala
  - Eko talisama na lolenge ya makomi mwa malakisi mpe kosalama mwa ba etinda mwa ezali mpe na ba lolenge ebele
  - Malakisi lokola ebongi na makanisi ntango ba kosalela monoko
  - Mpona esperanto lolenge ya kopesa malandi malamumu esengeli été ko salela kaka monoko se lioko → bongo, kosalela bo pete mpenza te mwa esperanto tango ozali kotangisa?
  - Malamumu mpona momoni
- d) koloba:
  - mokano: monoko mo kolobamaka
  - malakisi ebongi nt ope efandi na ntina ya boyoki, kozongela mateya mpe koloba
- e) koyoka-ko mona:
  - eko salelaka mazalisani ebele: koyoka ka, ko mona ka, ko komaka kaka, bososoli, ko lobaka
  - ezala malamumu na lolenge mako tangisa maye manso to talisi

Etinda 1: balandi ba kopesa ekateli na ntina ya lolenge ma matangiseli maye ba lingi mpe ezaleli bango malamumu.

Etinda 2: molakisi ako sala masanga 5 mpe lisanga lioko na lioko eko zwa mpona bango banso lolenge se lioko ya bopesi malkisi (soki balandi ba zali ebele, to koki kozwa masanga 4,3 nto pe 2 mpe na mango, toko salela lolenge mwa bopesi mateya kaka moke mpe na na kosalelaka ba ndakisa ebele). etinda ya yambo ya molandi ezali ko koma maye ya motuya mpe maye ya motuya nte ya lolenge ya bopesi mateya mazali kosalama mpe nsima ba kotalisa mango. Nsima ya

kotalisa mango, molakisi ako panza motuya mpe maye motuya te bwa masalisi mpe mi kakatano bongo na pembeni ako omo mango.

koyoka-komona	Koloba	Kobalusama mwa makomi	Eyalela mwa nzoto	Na mbala moko	
-molakisi akoki ko pema o'tango ma malkisi (moto mosusu akoki kondimbolisa eloko songolo na ngonga moke) - ezalli ngonga mobungi te	- musala mokie kaka na ntango ya mateya	- kobongisama	- bongisama	- zwa maye ekoki - maksi ya bokebi	Maye ma kokomisa pete
- ebele mpona ko ndimbola - kobongisa elebe	- bongisa ebele (mpona koloba eleka mpe ebele te o'lisanga)	x	- lisanga o'mokili mobimba: boyangi komaniola: molakisi esengeli abongisa malamau	- eko zala pasi mpona kobongisa	malf.
- ezali pete ko kanisa (na kosalela lolenge ya bosimbi nionso: komona, koyoka, koloba mpe kokoma) - ezali makasi mingi	- kosimba malamau na koloba mpe komaniola	- na lombango mpe komaniola malamau	- bako keba - ko kolisa bokeseni bwa bato - ko kanisa malamau	- eko zala na mobulu te - mbangu mwa makanisi - makoki mwa malandi - kobanda koloba	Maye ma motuya
- biloko ebele mwa motuya - misala maye ma koki kobebisa	- botambwisami ya malembe na bokomi mpe kotanga	- maye ma koki ko kebisa te, kolembisa, kolalisa, - lolenge ya matangisa ya malembe mpona ko salisa kokanisi - etinda mwa kilo - mpona EO ezali malamau: ko bimisa bo pete mwa EO te?	-ba koki ko tangisa manso te na lolenge ya mateya oyo	- esengeli komaniola te, kozanga komaniola, kozanga kosimba	mabe.

Etinda 2: etinda mwa masano: eko zala molakisi moko, masusu bako zala balandi. Lisanga lioko na lioko bakozwa malakisi mpe lolenge mwa makomi ma Esperanto mpe lisanga mwa ba mots mango, maye ba koki kotangisa na lolenge ya kotangisa maye bang oba silaki kozwa. Nsima ya mabongisi, ba landi bako alisa maye bazwi. Landi banso na mpe molakisi ba koloba na ntina ya miyano ma pesemaki na suka ma mateya.

Bosukisi makanisi: ezali kaka "yang onde lolenge ya malakisi": ba koki mpe kosangisa mango, eko senga makambo ebele : mokano,lisanga, lolenge ya kotangisa...

5. manaka mwa malakisi:

a) Ngambo mosusu mwa botambwisi mateya elingi:

- Kotalisa na pole malakisi (balandi,esika ma mateya,mokolo,ngonga mwa mateyamotu mwa mateya.)
- Talisa bokeseni mwa mateya
- Koma malamau mikano maye masengeli ko simbama

- Na kosalela bisaleli mwa mateya
- b)** Manaka mwa ngonga (tablo) eko zala:
  - bitinda (kombo mwa etinda)
  - bialeli mwa mateya
  - lolenge mwa mateya, etinda mwa makomi
  - lolenge mwa makomi bongo ebongi mpona malakisi (makano nini ya malakisi mateya to lingi ko simba na ngambo ma mateya)
  - biloko maye ma zwami (ndakisa : biki mpona banso, tablo,)
  - molayi mwa ngonga

Etinda: na nsima ya kotalisa, balandi ba kozwa solo manaka maye matondi nau te, na mpe ba esika maye motondi nanu te mpe ongambo mosusu ba kozwa ngonga moye mobongisami. Ba etina mosusu esengeli ko zongisa lisusu na manaka ma malandi. Ezali lisanga mwa misala. Mpona kosalisa mpenza ko maniolisa mpe ko talisa malamumu mwa biyano, molakisi ako panza malaksiliboso te abimisa mango na nkasa lokola mo ndimami, mpo te balandi ba yeba kotala mpe ko sosola soki ba salaki mlamu.

Bibliografio

KOVÁTS, K. (red) (2009): Manlibro pri instruado de Esperanto, Espero / ILEI - Partizánske / Hago

SAT (2005): Plena Ilustrita Vortaro de Esperanto, Parizo

Wennergren, B.: Plena Manlibro de Esperanta Gramatiko. <http://www.beretilo.com/pmeg>